

1. Õppeaine „Karjääriõpetus“

1. Üldalused

1.1. Õppeaine kirjeldus

Aines „Karjääriõpetus“ käsitletakse teemasid, mis kujundavad õpilastes valmisolekut tööjõuturule sisenemiseks ja parema rakendatavuse saavutamiseks, iseseisva otsustamisvõime arendamiseks, erinevate elurollide täitmiseks ja elukestvaks õppeks. Karjääriõpetus võimaldab ühiskonna inimressurssi tööturul paremal viisil rakendada, viies inimeste oskused ja huvid kokku töö- ja õppimisvõimalustega.

Karjääriõpetus aitab kaasa sellele, et uut põlvkonda ei piiraks stereotüüpsed soorollid, mis on mingis kultuuris ja ajaperioodil välja kujunenud üldised jagatud arusaamad naiste ning meeste olemuse kohta. Naiste ja meeste sünnipäraseid erinevused ei tingi seda, et nad peaksid tegema ainult teatud kindlaid töid ja õppima teatud erialasid. Ei ole kohane käsitleda eraldi meeste ja naiste tööd. Ajalooliselt traditsioonilisi ühele soole sobilikke ja iseloomulikke ameteid tänapäeval enam nendeks ei peeta.

Õppeaine koosneb kolmest osast:

1. Enesetundmine aitab kujundada enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. Õpilane õpib ennast tundma.

Arenevad suhtlemis- ja õpioskused. Omandatud teadmised ja oskused aitavad ennetada koolist väljalangevust.

2. Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine soodustab teadlike valikute tegemist pärast põhikooli lõpetamist. Õpilane oskab märgata muutusi töömaailmas ja väärtustada elukestvat õpet.

3. Planeerimine ja otsustamine. Õpilasel arenevad planeerimisoskus ja teadlikkus otsuste vastuvõtmisel. Kujuneb oskus kasutada karjääriinfo materjale. Õpilane tunnetab oma vastutust karjääritee kujundamisel ja elus toimetulemisel.

Karjääriõpetus keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele. Õpilased õpivad hindama elukestva õppe tähtsust: saavad teavet erinevatest edasiõppimis-võimalustest ja oskavad seda kasutada oma plaanide elluviimisel. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamiste võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Põhikooli karjääriõpetuse ainekava koosneb ühest 35 tunnise kursusest. Karjääriõpetus toetab õpilase karjääri planeerimist ja valmisolekut elukestvaks õppeks, lõimides teistes õppeainetes omandatud teadmised.

1.2 Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Karjääriõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist ning oma valikute põhjendamist, enda heaolu kõrval ka teistega arvestamist. Karjääriõpetuses hinnatakse inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajutakse ja väärtustatakse oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; hinnatakse üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustatakse inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustatakse oma väärtushinnanguid.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Karjääriõpetus kujundab suutlikkust ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus. Karjääriõpetus kujundab suutlikkust mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.

Õpipädevus. Karjääriõpetus kujundab suutlikkust organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.

Suhtluspädevus. Karjääriõpetus toetab suutlikkust ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Karjääriõpetus kujundab suutlikkust kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.

Ettevõtlikkuspädevus. Karjääriõpetus kujundab suutlikkust ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärke, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske

Digipädevus. Karjääriõpetuse tundides kasutatakse digivahendeid tööturul toimuva kohta teabe otsimiseks internetis asuvatest teabeallikatest. Arendatakse oskust digitaalselt väljendada oma seniseid ja leida oma tulevase potentsiaalseid tugevusi ning näha digitaalsete keskkondade võimalikku seotust isikliku karjääri tegemisega. Õppijat julgustatakse kujundama ja hoidma oma positiivset profiili digimaailmas ning suhtluskeskkondades.

1.3 Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Õpilasi juhatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus saada kutsenõustamist. Teema käsitlemine keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Õpilasi juhatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Erinevate õppetegevuste kaudu võimaldatakse õpilasel saada ülevaade tööturu üldisest olukorrast ja tuleviku prognoosidest, erinevatest töödest eri tegevusvaldkondades ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevase õpitava eriala valimisel kui pikemaajalisel karjääri planeerimisel.

Erinevate ametite ja elukutsete tutvustamisel pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele, vajalikele teadmistele, oskustele ja isikuomadustele. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase

tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus kasutada karjääriteenuseid (karjääriõpe, -info ja -nõustamine) ning omandada karjääriplaani koostamiseks valikud teadmised ja oskused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Teema käsitlemine keskendub kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui terviküsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäeva elu probleemide lahendamisel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Teema käsitlemine keskendub ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Teema käsitlemisel on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike ning koolisiseste kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

Teabekeskond. Teabe usaldusväärse kriitiline hindamine, kuna õpilane hakkab leitud teavet järjest rohkem kasutama isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õpetus ja kasvatus töös aitavad õpilasel mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning ennast ja oma privaatsust kaitsta; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Karjääriõpetuse tunde viiakse läbi ka arvutiklassis, kus saab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (IKT) kasutada eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks.

Tervis ja ohutus. Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi (töökeskkonnaga seotud ohutus).

Väärtused ja kõlblus. Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist.

1.4 Lõiming teiste ainevaldkondadega

Teisi aineid on karjääriõpetusega võimalik lõimida mitmel moel. Näiteks matemaatikas saadud teadmised ja oskused on abiks õpilastele, et lahendada karjääriõpetuse õpiülesandeid (nt eelarve koostamine, palga arvestamine, maksud ja maksusüsteem). Matemaatikas omandatakse oskus lugeda tabelleid, diagramme ja jooniseid.

Emakeeles areneb suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, rühmatöös oma seisukoha selge

esitlemine, erinevate allikate analüüs ning tekstide mõistmine, õpilased omandavad oskuse koostada ametlikke dokumente.

Kõige enam toetavad karjääriõpetust sotsiaalsed, eelkõige inimeseõpetus ja ühiskonnaõpetus.

Inimeseõpetuses analüüsivad õpilased oma iseloomujooni, huve, võimeid, väärtusi ja vajadusi, toetatakse õpilase minapildi ja enesehinnangu kujunemist. Samuti suunatakse õpilasi analüüsima rolle, mida inimesed elus täidavad. Inimeseõpetuses omandavad õpilased teadmised ja oskused selle kohta, kuidas võimalusi analüüsida ja otsuseid vastu võtta.

Ühiskonnaõpetuses toimub inimese isiksuseomaduste, oskuste ja teadmiste analüüs ning sobitamine erinevate ametitega. Ühiskonnaõpetuses õpitakse tundma Eesti haridussüsteemi, tutvutakse tööturu põhialustega (maksusüsteem, palga arvestamine, tööturu võimalused, eelarve koostamine, turumajandus jne), analüüsitakse erinevate elukutsete olulisust.

2. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Aineõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriplaanide tegemist;
- 2) arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi;
- 3) arendab soovi ja oskust endale eesmärgi seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
- 4) kujundab soovi ja valmisolekut elukestvaks õppimiseks ja iseseisvaks karjääriotsuste tegemiseks;
- 5) tutvub erinevate ametite/elukutsetega, õppides tundma haridus- ja koolitusvõimalusi, töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kohalikku majanduskeskkonda.

2.1 Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

7.klass

1) Teema: Enesetundmine ja selle tähtsus karjääriplaneerimisel

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib enda isiksust;
- 2) seostab oma tugevaid ja nõrku külgi erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega;
- 3) kasutab eneseanalüüsi tulemusi edasiste õpivalikute ja karjääri planeerimisel.

Õppesisu

Isiksuseomadused: iseloom ja temperament.

Isiksuseomadused: väärtused, emotsioonid ja vajadused.

Isiksuseomadused: võimed, huvid ja kompetentsid.

Minapilt ja enesehinnang.

2) Teema: Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine ning selle olulisus karjääriplaneerimisel

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab tööturu üldist olukorda ja vajadusi, erinevaid ettevõtluse vorme;
- 2) teab kutseid ja ameteid ning on tutvunud kohaliku majandustegevusega;

- 3) oskab leida infot tööturu kohta;
- 4) oskab panna ennast tulevase töötaja rolli;
- 5) teab haridustee jätkamise võimalusi, teadvustab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid.

Õppesisu

Muutuv tööturg: arengusuunad, prognoosid, tööturu hetkeolukord, töösuhetega seotud õigusaktid, tööandjate ootused.

Muutuv tööjõuturg: tööjõuturu nõudlus ja pakkumine, töömotivatsioon, konkurents, elukestev õpe.

Majandustegevusalad, kutsed, ametid, kutsestandardid. Soorollid.

Haridustee: erialad, haridussüsteem, hariduse ja tööturu vahelised seosed.

3) Teema: Planeerimine ja otsustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab karjääriplaneerimise aluseid ja oskab nendega karjäärivalikute tegemisel arvestada;
- 2) suudab otsustada;
- 3) kasutab vajaduse korral karjääriteenuseid (karjäärinõustamine ja karjääriõpe);
- 4) teadvustab erinevate elurollide seoseid tööga;
- 5) omab oskusi ja teadmisi enda karjääriplaani koostamiseks;
- 6) saab aru oma vastutusest karjääri planeerimisel.

Õppesisu

Karjääriplaneerimine kui elukestev protsess: otsustamine ja seda mõjutavad tegurid, otsustamisega seotud probleemid, karjääriinfo allikad, infootsimine, erinevad võimalused, sundvalikud, muutustega toimetulek, karjääriinfo, karjäärinõustamine.

Isikliku karjääriplaani koostamine: elukestev õpe, karjäär, karjääriplaneerimine, elurollid, edu, õpimotivatsioon, omavastutus, kandideerimisdokumendid.

Õppetegevused

Õppeainet kavandades korraldatakse järgmisi õppetegevusi:

- 1) rollimängud, rühmatöö ja teised aktiivõppe meetodid;
- 2) eneseanalüüsi ja töövaldkonna tundmise küsimustike ning mõtteenenduslehtede täitmine;
- 3) loengud või iseseisev töö veebikeskkonnas teoreetiliste teadmiste omandamiseks;
- 4) diskussioonid, väitlused;
- 5) töö karjääriinfo allikatega, analüüs;
- 6) intervjuu läbiviimine;
- 7) kutsesobivustestid;
- 8) õppekäigud, ettevõtete külastused (kohalikud talumajapidamised, Kraver AS, Mikskaar AS, võimalusel Felix AS);
- 9) iseseisev töö erinevate tööaladega tutvumiseks;
- 10) karjääriplaani koostamine;
- 11) õpimapi koostamine.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

Hinnatakse:

- 1) praktilisi töid: CV koostamine; essee; ettevõtte külastuse ja töövarjupäeva konspekt või kokkuvõte, isiklik karjääriplaan (õpiplaan) jms;
- 2) praktilise tegevuse mõtestamise oskust;
- 3) oskust asjakohast infot otsida ja analüüsida;
- 4) loomingulisust ja ratsionaalsust;
- 5) teadlikkust peamistest karjääriotsust mõjutavatest teguritest;
- 6) õppekavas ettenähtud õpitulemuste saavutamist, mida õpilane tõendab arutelude, rühmatööde õpimapi esitlemise jt tegevuste käigus.